

Werkplan SHCL 2025

**Met het verleden vooruit: historisch erfgoed
van en voor de samenleving**

Foto omslag: Lage Kanaaldijk 114. Voormalige hoofdkantoor ENCI, gesloopt in 1996. ENCI fotoarchief
(fotograaf onbekend)

Inleiding

Nog voordat ons jubileumjaar volledig voorbij is, richten wij ons alweer op de toekomst. Dit jaar markeert het begin van een nieuwe fase in onze ontwikkeling als erfgoed- en onderzoeksinstelling, waarin we onze rol in de samenleving verder willen versterken en vernieuwen.

Sinds 1949 heeft het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL) als voornaamste doel het verzamelen, beheren en ter beschikking stellen van archieven, boeken, tijdschriften, brochures en beeldmateriaal die betrekking hebben op het maatschappelijk leven in Limburg. In de loop der jaren is onze publiekswerking steeds belangrijker geworden; tegelijkertijd blijven we ons inzetten voor wetenschappelijk onderzoek. Sinds 1983 bekleedt de directeur van het SHCL een bijzondere leerstoel aan de Universiteit Maastricht, met als opdracht de geschiedenis van Limburg te bestuderen vanuit een vergelijkend perspectief. Met dit veelomvattende takenpakket voorziet het SHCL in een basisbehoefte op het gebied van cultuur, erfgoed en onderzoek. Zowel de Provincie Limburg als de Universiteit Maastricht ondersteunen de werking van het SHCL door middel van structurele subsidies.

Het SHCL zal in de loop van 2025 zijn naam wijzigen. Hieraan liggen drie zwaarwegende overwegingen ten grondslag. Ten eerste, de huidige naam heeft zijn oorspronkelijke betekenis en zeggingskracht verloren. Ten tweede, de huidige naam blijft niet goed ‘hangen’ en wordt in de praktijk dikwijls verhaspeld. Ten derde, SHCL en HCL (Historisch Centrum Limburg) worden vaak door elkaar gehaald. We zullen een gevarieerde publiekscampagne organiseren om de nieuwe naam ingang te doen vinden.

Met de nieuwe naam leggen we meer nadruk op de essentie van onze missie als ‘Limburgs samenlevingsarchief’, dé instelling voor beheer, ontsluiting en beschikbaarstelling van geschreven en gedrukt erfgoed over de geschiedenis van het maatschappelijk leven in onze provincie. Het inzageproject rond de personeelskaarten van de AZL, het administratiekantoor voor de uitkering van pensioenen aan mijnwerkers, heeft aangetoond dat er een grote belangstelling voor het recente verleden bestaat, vooral wanneer mensen meer over hun persoonlijke geschiedenis te weten kunnen komen. Veel mensen vinden de weg naar ons archief echter niet vanzelf. Vandaar dat we ook bij het vervolg op dit project dat in 2025 doorloopt, ruim aandacht schenken aan publieksbereik. Dat is een van de manieren waarop we invulling geven aan de provinciale opgave om de toegankelijkheid van cultuur en erfgoed te verbeteren en te vergroten voor zoveel mogelijk Limburgers. Met onze publieksactiviteiten en ons onderzoek beogen we een brede en gevarieerde ‘gemeenschap’ van geïnteresseerden in contact te brengen met het erfgoed dat wij beheren.

Ons werkplan sluit aan bij het provinciale beleidskader Cultuur en Erfgoed, de regiostrategie van de Universiteit Maastricht, en onze eigen meerjarenvisie. De speerpunten voor 2025 zijn:

- Brede publiekscampagne rond de naamswijziging, waarbij onze binding met de Limburgse samenleving centraal staat
- Beschikbaarstelling van en nieuwe publieksinitiatieven rond de personeelskaarten van de AZL
- Materiële verzorging en inventarisatie van het ENCI-archief, met inzet van vrijwilligers en oud-werknemers
- Publicatie van de *Atlas van de Geul* en het *Maastrichtse Briefhoofdenboek*, publieksgerichte boekprojecten gericht op brede groepen lezers
- Ondersteuning en promotie van LinkedOpenLimburg, de digitale infrastructuur voor Limburgs erfgoed waardoor meer mensen ook buiten de muren van archieven en musea toegang tot de collecties hebben
- Samenwerking met (leden van) de Coöperatie Erfgoed Limburg

De uitvoering van onze missie gebeurt met een bewuste en brede blik op het cultureel erfgoed in de hele provincie Limburg, van Eijsden tot Mook en van Vaals tot Weert. Onze verzamelingen weerspiegelen de samenleving zoals die zich de afgelopen twee eeuwen in onze regio heeft ontwikkeld. We zijn actief op zoek naar mogelijkheden om onze binding met Noord- en Midden-Limburg te versterken, zowel qua acquisitie als in onze publieksactiviteiten. We nemen verantwoordelijkheid voor het beheer van de uitingen van Limburgse identiteiten en dragen actief bij aan hun herdefiniëring in de moderne context. Vrijwilligers zijn daarbij onontbeerlijk. We prijzen ons gelukkig dat heel wat Limburgers die op zoek zijn naar een betekenisvolle (werk)ervaring in de erfgoedsector, de weg naar ons Centrum weten te vinden. We verwachten ook in 2025 een passend aantal vrijwilligers onder onze hoede te hebben.

Dit werkplan schetst de activiteiten van de afdelingen Collecties, Publiek en Onderzoek, en legt daarbij een specifieke focus op onze samenwerking met de Universiteit Maastricht en de erfgoedinstellingen binnen de provincie. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan de Coöperatie Erfgoed Limburg. Ook worden de initiatieven op het gebied van digitalisering toegelicht. We sluiten af met een vooruitblik.

Namens het team van het SHCL,

Prof. dr. Nico Randeraad, directeur

Collecties

Vlak na de Tweede Wereldoorlog erkenden de oprichters van het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL) dat de geschiedenis van Limburg onvolledig zou blijven zonder een voorziening voor geschreven en gedrukt erfgoed dat niet van rechtswege in overheidsarchieven terechtkomt. Daarom beheert het SHCL archieven en documentatie afkomstig van bedrijven, instellingen en personen die een cruciale rol hebben gespeeld in het maatschappelijk leven van Limburg, van de negentiende eeuw tot heden.

Onze archiefcollectie is dynamisch en voortdurend in ontwikkeling. In een veranderende wereld evolueren ook de perspectieven op wat we willen bewaren. Bedrijven en organisaties verdwijnen, en zij willen hun erfgoed veiligstellen voor de toekomst. Bovendien vragen moderne communicatiemiddelen om innovatieve conserveringsmethoden.

Het Centrum beschikt ook over een uitgebreide bibliotheek met een focus op sociale, economische en culturele geschiedenis, evenals een collectie vlaggen en vaandels van Limburgse vak- en standsorganisaties. Van bijzonder belang zijn onze unieke deelcollecties over de steenkolenmijnbouw, keramiekindustrie, landbouwgeschiedenis, arbeidsmigratie en gezondheidszorg in Limburg. Daarnaast is landschapsgeschiedenis een nieuw speerpunt in ons acquisitiebeleid.

Archieven

De afdeling collecties legt zich toe op erfgoedzorg door het verzamelen, beheren en behouden, toegankelijk maken en ter beschikking stellen van bronnenmateriaal. Middels de duurzame toegang tot de archieven – op papier en digitaal – levert zij een belangrijke bijdrage aan de kennis van het maatschappelijk leven in Limburg in heden en verleden. Het SHCL voert archiefprojecten uit met een open oog voor brede valorisatie en neemt een geïnteresseerd publiek mee in zijn activiteiten. Archiefvormers, erfgoedpartners, onderzoekers en andere geïnteresseerden weten ons steeds beter te vinden met hun vragen.

Collectiebeleid

Het SHCL heeft zich verbonden met de uitgangspunten van het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en zet blijvend in op het houdbaar, zichtbaar en bruikbaar maken van onze collectie. De overgang naar het SaaS-model van het archiefbeheersysteem MAIS-Flexis vergemakkelijkt de opslag van en toegang tot digitale bestanden, zodat we ook in 2025 efficiënt verder kunnen met de ontsluiting en het digitaal beschikbaar maken van ons bronnenmateriaal. Vanaf 2024 heeft de afdeling archieven hierbij hulp van een vrijwilliger met jarenlange ervaring als applicatiebeheerder en zijn er duizenden bestanden online beschikbaar gekomen. Het gaat om

gedigitaliseerde fotocollecties en mijnwerkerstijdschriften, maar ook om scans van bijvoorbeeld jaarverslagen, notulenboeken, contractenboeken of decorboeken.

Daarnaast blijft de papieren collectie een basisvoorziening die aandacht verdient. De meeste archieven zijn immers nog niet digitaal of gedigitaliseerd en ook zullen in de aankomende jaren nog vele papieren archieven bij ons binnenkomen. Rekening houdend met de door archiefvormers opgelegde openbaarheidsbeperkingen en de privacywetgeving is het voor geïnteresseerden mogelijk deze stukken te raadplegen in onze studiezaal. Voor de houdbaarheid, bruikbaarheid en zichtbaarheid worden deze archieven materieel verzorgd, geordend en geïnventariseerd en publiceren we de beschrijvende metadata op archieven.nl. Bij dit arbeidsintensieve werk geven we voorrang aan de bestanden waarnaar de meeste vraag is. De vraag van het publiek en de mogelijkheden die een archief biedt voor onderzoek, onderwijs en publieksactiviteiten zijn leidend. Pas na inventarisatie wordt ook digitalisering een optie. In 2025 ligt de focus op de volgende projecten:

- Voortzetting van de inventarisatie van het bergarchief van ENCI, de eerste helft en oudste deel van het bedrijfsarchief van de Eerste Nederlandse Cement Industrie.
- Fysieke overdracht van het archief van ENCI Maastricht dat ligt opgeslagen in het voormalige hoofdkantoor.
- Overdracht en start preservering digitaal archief ENCI Maastricht.
- Afronding van de inventarisatie van AWEPA, als onderdeel van het 'Europa-archief'. Dit project liep in 2023 en 2024 vertraging op door de overdracht van andere Europa-archieven die in opdracht van Studio Europa Maastricht (SEM) voorrang kregen.
- Afronding van de inventaris van glaskunstatelier Flos.
- Inventarisatie van het in 2024 overgedragen kunstenaarsarchief van Rod Summers.
- Materieel verzorgen en omnummeren van het archief van Industriebank LIOF (vervolg).

Mailart uit de collectie van Rod Summers, SHCL

Door goede relaties binnen- en buiten het werkveld krijgt het SHCL met regelmaat nieuwe archieven aangeboden of aanvullingen op bestanden die al in ons depot aanwezig zijn. De werklust die dit met zich meebrengt betreft het beoordelen en verwerken van deze acquisities. Het SHCL zoekt ook nog steeds naar mogelijkheden voor het veiligstellen van de archieven van:

- Koninklijke Nederlandse Papierfabriek (KNP) en Meerssen Papier BV
- Landschapsarchitectenbureau Vallen-Taken – hierover zijn we in gesprek met een werkgroep van het Nieuwe Instituut te Rotterdam.

Ook in 2025 zal het SHCL zich sterk blijven maken voor de inrichting van een mijngeschiedeniscentrum in Heerlen. In het kader van onze inzet om de LimburgCollectie zichtbaar en bruikbaar te maken, zouden in de nieuwe archiefbewaarplaats in de Christus Koningkerk alle archieven en publicaties over het Limburgse mijnverleden samengebracht moeten worden, gekoppeld aan een onderzoeksfaciliteit, publieksactiviteiten en een website. Met de verplaatsing van onze archieven van particuliere Limburgse mijnen met bijbehorende bibliotheekcollectie naar een centrum in Heerlen zou in Maastricht meer depotruimte beschikbaar komen om andere belangrijke archieven te kunnen blijven veiligstellen.

We streven er ook naar Noord- en Midden-Limburg nadrukkelijker in onze actieradius op te nemen. We gaan nader identificeren in hoeverre deze regio's reeds in onze collecties vertegenwoordigd zijn. Daarnaast willen we een beter beeld krijgen welke archieven in aanmerking kunnen komen om door ons opgenomen te worden (zonder daarbij de archieven die in Noord- en Midden-Limburg gevestigd zijn te fnuiken in hun acquisitiebeleid).

Overdracht en ontsluiting bedrijfsarchief ENCI (2023-2026)

In september 2023 is de overeenkomst getekend waarmee Heidelberg Materials / ENCI Maastricht zijn bedrijfsarchief in eigendom heeft overgedragen aan het SHCL. Het archief van ENCI – bewaard gebleven vanaf de oprichting in 1926 – behelst een bijzonder stuk van de industriële, economische, politieke, sociale, culturele, sociaal landschappelijke en natuurhistorische geschiedenis van Limburg. Eind 2023 en begin 2024 is eerst het oudste deel van het archief schoongemaakt, omgepakt en overgebracht naar het archiefdepot van SHCL. De volgende stap in het proces van toegankelijk maken is de inhoudelijke ontsluiting van dit deel van het archief, het beschrijven van de stukken in een inventaris. De inventarisatie van dit 'bergarchief' is inmiddels in volle gang en zal in 2025 worden voortgezet. In 2025 verwachten we ook de overdracht van het tweede deel van het archief van ENCI Maastricht en de overdracht van het digitale archief.

Dit project gaat gepaard met een brede publiekscampagne. Via onze website en sociale media informeren we het publiek over onze werkzaamheden en vorderingen. Daarnaast zullen we documenten en verhalen uit het archief presenteren in een virtuele expositie. Onderzoekers

gaan op zoek naar nieuwe invalshoeken die het ENCI-archief biedt. Hun lezingen en artikelen zullen verder onderzoek stimuleren. Bijeenkomsten voor oud-personeelsleden en buurtbewoners en het delen van gedigitaliseerd materiaal aan een breed publiek houden herinneringen levend en kunnen de archiefstukken en foto- en filmdocumentatie met extra context verrijken. Zo wint het archief aan betekenis voor en samen met de maatschappij.

Deze activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Cultuurfonds, Heidelberg Materials en Stichting Dioraphte.

Digitalisering en ontsluiting fotocollectie

De beeldcollectie van het SHCL is zeer omvangrijk. Het SHCL wil de collectie stap-voor-stap digitaliseren, metadateren en beschikbaar stellen. Het doel is conservering van het beeldmateriaal – aangezien conservering van de foto's zelf door hun chemische samenstelling op lange termijn mogelijk niet toereikend is – en het mogelijk maken van publiekspresentaties, via onze eigen kanalen en in samenwerking met externe partners. De gedigitaliseerde foto's worden voorzien van de metadata die nodig zijn om dit erfgoed te vinden, te beleven en te hergebruiken, voor zover auteursrechten en privacywetgeving dat toelaten. In 2025 ligt de focus op:

- Voortzetting van de digitalisering en beschrijving van de fotocollectie van ZijActief.
- Beschrijving van de G-serie, onderdeel van de fotocollectie DOC_0045. Deze serie is in 2024 gedigitaliseerd. In 2025 volgt de digitalisering van de K-serie. Deze series betreffen foto's die ooit uit verschillende archiefbestanden zijn gelicht.
- Voortzetting van de beschrijving van de aanvulling die we mochten ontvangen op de fotocollectie van priester en amateurfotograaf Gerardus van Rijt (DOC_0132). De foto's zijn inmiddels gedigitaliseerd.
- Digitalisering van de fysieke fotocollectie van ENCI Maastricht.
- Ontsluiting van de digitale / gedigitaliseerde fotocollectie van ENCI Maastricht, zodra het digitale archief van ENCI Maastricht wordt overgedragen.

Fotocollectie ZijActief, SHCL

Digitalisering archieven

Naast de digitalisering van onze beeldcollectie worden er ook archieven geconserveerd en gedigitaliseerd. SHCL zet daarbij in op de wensen van het publiek, en anderzijds op de noodzaak kwetsbaar materiaal te beschermen. Er lopen twee projecten:

- Eind 2022 ontving SHCL een subsidie van Metamorfoze om een groot deel van de bedrijfsarchieven van Sphinx en Société Céramique te conserveren en digitaliseren. De interne materiaalvoorbereiding vond plaats in 2023 en 2024. In de tweede helft van 2024 werd volgens planning de eerste batch opgehaald door Hoogduin Papierrestauratoren. In januari 2025 volgt een tweede batch. De eerste scans zullen worden aangeleverd in mei 2025. De afronding van het project wordt verwacht in 2026. Als vervolg van dit project worden de mogelijkheden verkend voor een platform waar de collecties van de verschillende erfgoedorganisaties op het gebied van aardewerk (SHCL, Bonnefanten en Discovery) duurzaam en open verbonden kunnen worden.
- Het SHCL wil in het najaar van 2024 een aanvraag bij Metamorfoze indienen voor de digitalisering van de personeelskaarten van de mijnwerkers uit het AZL-archief. Administratiekantoor Zuid-Limburg werd in 1967 opgericht met als doel de uitvoering van de mijnwerkerspensioenen. De vooraanvraag werd positief ontvangen. Bovendien

bleek de enorme belangstelling voor deze ‘mijnwerkerskaarten’ tijdens ons publieksevenement Gedolven Herinneringen op 27 mei 2024.

Bibliotheek

Het SHCL beschikt over een omvangrijke bibliotheek op het gebied van sociale, economische en culturele geschiedenis, sociale geografie, religie en samenleving in Limburg en daarbuiten. Ook de bibliotheek van het Historisch Centrum Limburg (HCL) wordt beheerd door het SHCL.

Registratie grijze literatuur

In 2020 werd een nieuw collectiebeheerplan voor de bibliotheek opgesteld voor de jaren 2020-2025. Als uitvloeisel daarvan gaan de medewerkers verder met de registratie van de ‘grijze literatuur’ in ons collectiebeheersysteem WMS van OCLC. Het gaat vooral om brochures, jaarverslagen, rapporten, overdrukken en dergelijke met betrekking tot de provincie Limburg. De verwachting is dat dit project in 2025 wordt voltooid.

Evaluatie en nieuw collectieplan

In 2025 zullen we het collectiebeheerplan 2020-2025 en de gestelde doelen evalueren, waarna we het vervolg vaststellen voor de jaren tot 2030. Een belangrijke vraag daarbij is wat de rol van onze bibliotheek in de toekomst zal en kán zijn. Het is evident dat we keuzes moeten maken, ook afhankelijk van het beleid van samenwerkende instellingen als het HCL en Centre Céramique. Onderdelen van het vernieuwde plan zullen zijn:

- Collectieprofiel: basiscriteria voor verwerving en afstoting.
- Collectievormingsprofiel: deze beschrijft de onderwerpen waarop wordt ingekocht.
- Deselectiebeleid en saneringsplan.
- Digitale infrastructuur, digitale presentatie en dienstverlening.
- Fysiek beheer en presentatie van de collectie.
- Afstemming Historisch Centrum Limburg (HCL) en Centre Céramique.

Publiek

De werkzaamheden van het SHCL reiken verder dan het zorgvuldig beheren en toegankelijk maken van onze collectie. We streven ernaar om ons unieke erfgoed onder de aandacht te brengen van een breed publiek door middel van een gevarieerd publieksprogramma. Dit omvat zowel fysieke activiteiten, zoals bijeenkomsten, exposities en lezingen, als digitale initiatieven via onze website en sociale media. Onze visie op publieksbereik richt zich op het opbouwen van een betrokken gemeenschap van geschiedenis- en erfgoedliefhebbers, en het bevorderen van cultuurparticipatie en onderzoek, gebaseerd op onze waardevolle collecties. De publieksactiviteiten van het SHCL in 2024 stonden grotendeels in het teken van ons 75-jarig jubileum. Naast het vieren van ons rijke verleden, bood dit jubileum ook een belangrijke gelegenheid om vooruit te kijken naar de toekomst. In samenwerking met het communicatiebureau van Martijn Kagenaar zijn we in de zomer van 2023 een herpositioneringstraject gestart, dat onderdeel uitmaakt van onze meerjarenvisie 2023-2027. Dit traject is in de lente van 2024 succesvol afgerond en heeft geleid tot een aantal cruciale inzichten die we in 2025 zullen implementeren om onze publiekswerking naar een hoger niveau te tillen. Een van de belangrijkste uitkomsten is een naamsverandering, waarmee we onze organisatie beter herkenbaar willen maken en een duidelijker profiel willen neerzetten bij het grote publiek. Daarnaast willen we ons publieksbereik in 2025 nadrukkelijker koppelen aan specifieke doelgroepen binnen de samenleving, die vertegenwoordigd zijn in of verbonden zijn met onze collecties. Bij de identificatie van doelgroepen zal brede regionale spreiding een grotere rol gaan spelen. Hiermee streven we naar een sterkere maatschappelijke verankering van onze activiteiten. De communicatiemedewerker die we dankzij de financiële steun van het Mondriaanfonds per 1 januari 2024 in dienst hebben genomen, zal een centrale rol spelen in de uitvoering van de activiteiten die voortvloeien uit het herpositioneringstraject. Naast deze nieuwe activiteiten bestendigen we ook de bestaande publiekswerking die in de afgelopen jaren vruchten heeft afgeworpen.

Gedolven Herinneringen - vervolg

Op 27 mei 2024 organiseerde het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL) in samenwerking met het Nederlands Mijnmuseum het publieksevenement 'Gedolven herinneringen'. Op deze dag konden oud-mijnwerkers en hun familieleden personeelskaarten inzien die worden bewaard in het archief van Administratiekantoor Zuid-Limburg (AZL), de uitvoerder van de mijnwerkerspensioenen. Het evenement was zeer geslaagd, maar vanwege de enorme belangstelling moesten we de aanmeldingen beperken. Intussen hebben maar liefst 1.400 mensen ons laten weten ook interesse te hebben in de personeelskaarten. Nog dagelijks melden zich nieuwe mensen. We gaan iedereen die belangstelling heeft (kosteloos) helpen, op

volgorde van aanmelding. Er was tijd nodig om dit logistiek goed te regelen, maar vanaf september 2024 ontvangen we de eerste mensen in onze studiezaal. We hebben een beroep gedaan op de Stichting Behoud Mijnhistorie om dit mogelijk te maken.

Toelichting van Irene Schrier bij het publieksevenement 'Gedolven herinneringen' op het NOS Journaal van 27 mei 2024

SHCL – achter de schermen

Ter gelegenheid van ons tienjarig jubileum op Facebook in 2024 hebben wij onder de naam 'SHCL – Achter de Schermen' een speciale bijeenkomst georganiseerd voor onze trouwste Facebook-volgers. Deze gelegenheid bood een unieke kans om onze online community persoonlijk te ontmoeten en onze waardering te tonen voor hun betrokkenheid.

In 2025 breiden we dit initiatief uit met twee bijzondere evenementen. Ten eerste plannen we een speciale dag voor leden van heemkundeverenigingen uit heel Limburg. Deze dag is bedoeld om elkaar beter te leren kennen. Het biedt bovendien een platform voor heemkundigen om hun werk te presenteren en om onderzoeksinspiratie op te doen. Daarnaast organiseren we een vergelijkbaar evenement voor onze erfgoedcollega's van de Coöperatie Erfgoed Limburg (CEL). Dit zal een kans zijn om de banden met onze collega's binnen het erfgoedveld te versterken, kennis te delen en mogelijke samenwerkingsprojecten te bespreken.

Exposities studiezaal

Sinds 2023 presenteren wij thema-exposities in de vitrines in het koor van de studiezaal aan de Sint Pieterstraat 7 in Maastricht. Deze exposities bieden een platform om onze diverse projecten of onderwerpen uit onze collecties onder de aandacht te brengen bij een geïnteresseerd publiek.

Aardewerk en de Kracht van Linked Data

Een verkenning van de aardewerkcollecties in onze archieven en de innovatieve toepassing van Linked Data om deze objecten te verbinden met collecties van collega-instellingen.

Fototentoonstelling ENCI

Een visuele reis door de industriële geschiedenis van ENCI.

Staalwerken de Maas - 100 Jaar

Een terugblik op de geschiedenis van Staalwerken de Maas.

Kunstenarsarchief van Rod Summers

Een blik op het kunstenarsarchief van Rod Summers dat vanaf 2024 door het SHCL wordt beheerd. Summers zocht al langere tijd naar een geschikte plek in Limburg om zijn postkunst of *mail art* te bewaren.

Glasatelier Flos / GLIM Project

Een tentoonstelling over het Glasatelier Flos en het GLIM-project (Glasschilderkunst en de Limburgse Mijnen).

De Maastrichtse 'Zakkenfabriek' en haar relatie met ENCI

SHCL zal eind 2024 het archief van de Maastrichtse Zakkenfabriek Bates Cepro verwerven. De grootste afnemer van deze zakken was de ENCI.

Maand van de Geschiedenis 2025

In 2025 staat de Maand van de Geschiedenis in het teken van het thema 'Natuurlijk'. Wij plannen onze activiteiten zoveel mogelijk in samenwerking met collega-erfgoedinstellingen, met als doel een veelzijdig en aantrekkelijk programma te bieden. Een belangrijk onderdeel van onze programmering zal het recent verworven archief van de ENCI zijn. Dit bedrijf heeft immers een grote impact gehad op zijn natuurlijke omgeving. Zoals in voorgaande jaren zullen we ook in 2025 samenwerken met L1, waarbij onze collega Frank Hovens binnen het thema 'Natuurlijk' een reeks boeiende historische feiten en gebeurtenissen zal presenteren. L1 zal op basis van zijn verhalen een aantal tv- en radioreportages produceren.

1 okt - 31 okt 2024

Echt nep, een Limburgs spiegelpaleis: Tien Limburgse verhalen

 Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL),

 Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

[DELEN](#)

Locatie

online
website, facebook, instagram

[Op de kaart](#)

Maand van de Geschiedenis deelname van het SHCL in 2024

PAS Maastricht | Pleasure, Art & Science Festival 2025

Vanaf 2025 streeft het SHCL ernaar om structureel deel uit te maken van het programma van het PAS Festival in Maastricht (<https://www.pasmaastricht.nl/>). We gaan het gesprek aan met de organisatoren vanuit onze band met de Universiteit Maastricht. Het PAS Festival is een jaarlijks terugkerend cultureel evenement dat een breed scala aan kunst- en cultuuractiviteiten aanbiedt, waaronder muzikoptredens, kunstinstallaties en workshops. Met onze deelname aan PAS willen we onze organisatie en archieven presenteren aan een breder publiek om de zichtbaarheid van het SHCL te vergroten.

Collectieambassadeurs

Het SHCL benadert spraakmakende personen en experts om als ambassadeurs op te treden voor specifieke archieven in onze collectie. Deze ambassadeurs spelen een sleutelrol in het versterken van onze banden met maatschappelijke organisaties en het onder de aandacht brengen van onze unieke archieven en verzamelingen. Ons doel is om op een gerichte manier specifieke maatschappelijke doelgroepen bij het SHCL te betrekken. In 2025 zetten we ons in om de groep ambassadeurs uit te breiden en te diversifiëren. Specifiek denken we aan ambassadeurs voor de archieven van COC Limburg, de Limburgse Bond van Muziekgezelschappen (LBM) en de Vroedvrouwenschool.

Erfgoedmaanden

De Coöperatie Erfgoed Limburg (CEL) zal in 2025 elke maand een thema centraal stellen. Deze thema's zijn op dit moment nog niet bekend. SHCL zal bij meerdere thema's aansluiten, daarbij gaan we uit van de eigen archiefcollectie. Daarnaast is er sprake van een tweede TV-Reeks 'De Waereld in Limburg', waaraan wij opnieuw onze medewerking zullen verlenen.

Bureau Europa - aardewerk

Na de succesvolle mini-exposities die het SHCL in 2022, 2023 en december 2024 heeft georganiseerd tijdens de beurs van Stichting Aardewerk Erfgoed Maastricht in de Toonzaal bij Bureau Europa, kijken we ernaar uit om ook in 2025 een waardevolle bijdrage te leveren aan dit evenement. Een mogelijk onderwerp is hoe archiefstukken – zoals de decorboeken van de Sphinx – een inspiratie kunnen zijn voor kunstenaars en ontwerpers. Door deze historische documenten te koppelen aan hedendaagse kunstprojecten, willen we niet alleen de historische waarde van onze collecties benadrukken, maar ook de creatieve mogelijkheden verkennen die voortkomen uit ons erfgoed.

Nieuwsbrief en sociale media

In 2025 willen we een online nieuwsbrief lanceren, als onderdeel van de publiekscampagne rond de naamswijziging. We zullen informatie delen over lopende projecten, schrijven over bijzondere archiefstukken, of boeiende onderzoeksresultaten. Naast de nieuwsbrief zullen we ook onze aanwezigheid op sociale media verder versterken. We gebruiken de bestaande kanalen, zoals Facebook, LinkedIn en YouTube, die al een aanzienlijk aantal bezoekers en volgers hebben, en plannen de doorstart van ons Instagram-account. Door visueel aantrekkelijke en interactieve content te delen, willen we de aantrekkingskracht van ons werk vergroten en een jongere doelgroep aanspreken. Door deze gecombineerde aanpak van nieuwsbrieven en sociale media willen we niet alleen onze huidige achterban beter informeren, maar ook nieuwe doelgroepen aantrekken en betrekken bij het rijke erfgoed van Limburg.

Podcast

In onze podcastreeks 'Limburgs Verleden' spreken/ontvangen we gasten die een bijzondere band hebben met de Limburgse geschiedenis en cultuur. Iedere aflevering wordt gelijktijdig gepubliceerd op Spotify en YouTube. Het is opmerkelijk dat de videoversies van onze podcast aanzienlijk populairder blijken te zijn dan de audioversies. De video's worden gemiddeld vijf keer vaker bekeken dan hun audio-tegenhangers, wat onderstreept dat onze luisteraars de visuele elementen van de podcast waarderen. In 2025 zullen we daarom meer nadruk leggen op het creëren van hoogwaardige audiovisuele content. Momenteel zijn er 18 afleveringen van

onze podcast verschenen, in het najaar van 2024 verschijnen er 6 nieuwe afleveringen. Voor 2025 plannen we de opnamen van nog eens 8 afleveringen.

Publiekscampagne rond naamswijziging

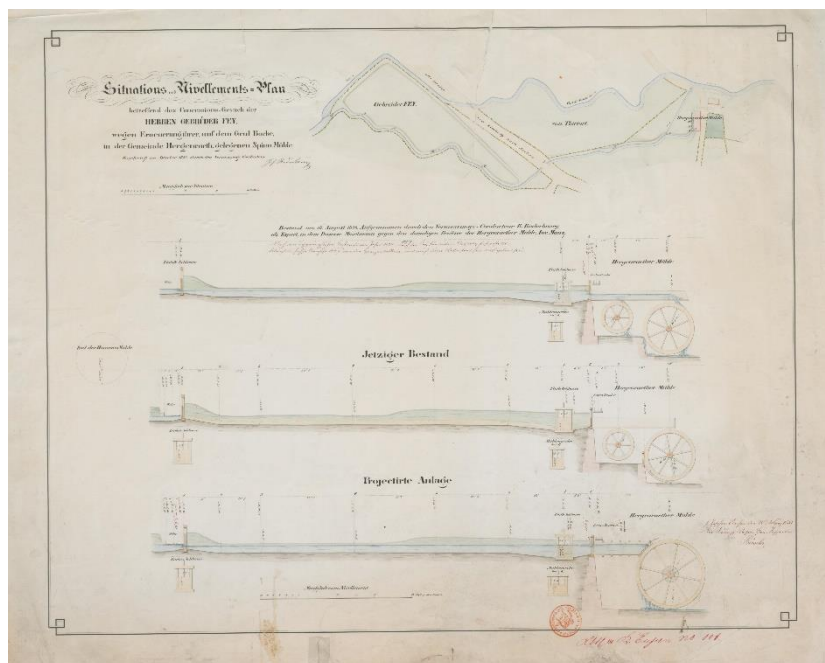
Het herpositioneringstraject begeleid door Martijn Kagenaar heeft geleid tot een aantal inzichten, waarvan de naamsverandering van het SHCL de meest significante is. De nieuwe naam zal in het voorjaar van 2025 publiek worden gemaakt. Dit markeert het begin van een gevarieerde campagne om de naamsverandering en de bijbehorende vernieuwing in onze visie en missie onder de aandacht te brengen. De campagne zal gedurende het hele jaar plaatsvinden en is bedoeld om zowel onze bestaande achterban als het bredere publiek effectief te informeren en te betrekken. We zijn enthousiast over deze volgende stap in ons bestaan en kijken ernaar uit om onze vernieuwde identiteit met de wereld te delen.

Onderzoek

In 2025 verwachten we een bijzonder vruchtbaar jaar als het gaat om output van onderzoek. Naast ons Jaarboek zullen ook in de reeks Maaslandse Monografieën enkele publicaties het licht zien. Daarmee zal de achterstand die in de coronatijd is ontstaan, kunnen worden ingelopen. Voorts staan op het programma de verschijning van de *Atlas van de Geul* en een boek over Maastrichtse briefhoofden.

Sociale geschiedenis van het landschap

Vanuit zijn leerstoel ‘Vergelijkende Regionale Geschiedenis’ (zie verder hieronder) maakt SHCL-directeur Nico Randeraad zich sterk voor de bestudering van het Limburgs landschap vanuit historisch perspectief, met bijzondere aandacht voor de relatie tussen mensen en hun fysieke omgeving. Nico Randeraad zal samen met het hoofd onderzoek Joris Roosen een tweetal artikelen publiceren waarin de oeverbeschermingswerken langs de Maas centraal staan. De aanleg van dijken, batten en kribben gaf tot ver in de negentiende eeuw aanleiding tot allerlei conflicten, die de gemeenschappen langs de rivier voortdurend onder druk zetten. De *Atlas van de Geul*, een productie van Frank Hovens en Nico Randeraad voor WBooks, zal hopelijk ook in 2025 gereed komen. Daarnaast biedt het thema van de Maand van de Geschiedenis in 2025, ‘Natuurlijk’, een mooi aanknopingspunt om deze onderzoekstak in te zetten voor publieksbereik.

Tekening van voorgenomen werken aan de molen van de gebroeders Fey te Hergenrath aan de Geul, Landesarchiv NRW, Abteilung Rheinland.

Collectiegerelateerde projecten

Het SHCL zet zich in voor zogenoemd collectiegerelateerd onderzoek, dat wil zeggen onderzoek dat direct voortvloeit uit erfgoedcollecties die in en over Limburg bestaan. Dit onderzoek gaat wetenschappelijke vraagstellingen niet uit de weg, maar probeert nauw aan te sluiten bij archieven, beeldmateriaal, objecten et cetera, die in het Limburgse 'culturele veld' te vinden zijn. Het SHCL beoogt ook een voortrekkersrol te spelen in het leggen van verbindingen tussen grote en kleine erfgoedinstellingen in de provincie enerzijds en het academisch onderzoek anderzijds. Het ACOL – Academisch Cultuur/historisch Overlegplatform Limburg, geëntameerd door Joep Leerssen, is speciaal met deze taak belast.

Binnen het SHCL staan drie thema's centraal:

1. De Limburgse briefhoofden: in 2025 zal met behulp van vrijwilligers en stagiaires een start gemaakt worden met de database van de inmiddels 24.600 gescande briefhoofden. Daarnaast zal Joris Roosen in samenwerking met Bart Zwegers (UM) een publieksboek uitbrengen over Maastrichtse briefhoofden. In het najaar van 2025 is het de bedoeling om een eerste wetenschappelijk artikel te schrijven op basis van de database. We willen de samenwerking die nu bestaat met de Heemkundige Kring Tegelen graag verder uitbreiden.

Briefhoofd Chemische Fabriek Dr. A. Haagen (Roermond) 1952. Collectie SHCL

2. De AZL-personeelskaarten: het succes van de inzagedag van de personeelskaarten van Limburgse mijnwerkers in mei 2024 strekt zich ook uit naar het onderzoek. In samenwerking met het onderzoeksinstituut van FASoS (UM) en Lab1100 bereidt Nico Randeraad een subsidieaanvraag voor bij het nationale open science programma.
3. De vlag- en vaandelcultuur: het succesvolle DRAPO-project wordt voortgezet via de website limburgsevaandels.nl en binnen LinkedOpenLimburg. In samenwerking met Discovery Museum en De Domijnen ontwikkelen we een multidisciplinaire tentoonstelling, die ongetwijfeld ook het onderzoek zal inspireren.

Leerstoelen

De bijzondere leerstoel van Nico Randeraad, 'Vergelijkende Regionale Geschiedenis, in het bijzonder van Limburg en aangrenzende regio's', gaat in 2025 zijn tweede termijn van vijf jaar in. De leerstoel is nauw verweven met de missie en visie van het SHCL en is een van de bruggen tussen universiteit en erfgoedveld. Joep Leersen zal zijn bijzondere leerstoel, 'Limburg en Europa', vanuit het SHCL ook in 2025 voortzetten. Zijn werkveld ligt vooral op het collectiegerelateerd onderzoek en de uitbouw van ACOL – Academisch Cultuur/historisch Overlegplatform Limburg.

Promotieonderzoek

Judith Van Puyvelde hoopt in 2025 te promoveren op het onderzoek over het glazeniersatelier F. Nicolas en zonen, als onderdeel van het LIMES-project aan de Universiteit Maastricht. Haar project, getiteld *'The Atelier Glasschilderkunst F. Nicolas en Zonen in Roermond (1855-1968) and the Revival of Stained Glass Production in Western Europe in the 19th and 20th Century'*, onderzoekt de wederopleving van glas-in-loodproductie in West-Europa in de negentiende en twintigste eeuw. Het promotieonderzoek van Afra de Mars rond de Domaniale Mijn in Kerkrade is het laatste jaar ingegaan. Haar project, getiteld *'A Mining Landscape Without Borders. The Domaniale Mijn (Kerkrade) and its Surrounding Environment and Communities, ca. 1700 – present'*, verbindt de lange geschiedenis van de mijn met perspectieven uit de landschapsgeschiedenis. Prof. dr. Nico Randeraad fungeert als promotor voor beide projecten, terwijl prof. em. dr. Ad Knotter, prof. dr. Joep Leerssen en dr. Ben Gales als copromotoren optreden. Samen zijn Judith en Afra ook een project gestart rond de verbeelding van de mijnbouw in glas-in-lood ramen: de voorlopige inventarisatie is te raadplegen op de SHCL-website en zal worden aangevuld met nieuwe items die door het veld worden aangedragen.

Research fellows

SHCL bevordert een academische gemeenschap van historici die zich bezighouden met onderzoek naar de sociale, economische en culturele geschiedenis van Limburg. Dit initiatief heeft twee doelstellingen. Ten eerste willen we een collectief creëren en ondersteunen, waarin een vruchtbare uitwisseling van ideeën, methodologieën en projecten kan plaatsvinden. Ten tweede willen we de onderzoekers, hun onderzoeksprojecten en publicaties beter positioneren binnen het (inter)nationale historische domein. Op die manier willen wij de geschiedbeoefening over Limburg stimuleren, naar het voorbeeld van gerenommeerde zusterorganisaties zoals het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam en de Fryske Akademy.

Naast het aanbieden van fysieke werkplekken en de mogelijkheid om onderzoeksassistenten of stageplekken in te richten, organiseren wij tweemaal per jaar een SHCL-onderzoeksdag. Gedurende deze bijeenkomsten hebben onze research fellows de gelegenheid om hun onderzoek te presenteren, feedback van medefellows te ontvangen en mogelijkheden tot samenwerking te verkennen. Daarnaast nodigen we met regelmaat externe academici uit om hun onderzoek te delen. Op onze website zijn de research fellows (nu 25) prominent aanwezig dankzij persoonlijke profielpagina's met een korte biografie en een overzicht van publicaties. Ook komend jaar zal het hoofd onderzoek Joris Roosen actief nieuwe leden werven voor deze gemeenschap van onderzoekers.

MACCH

De directeur van het SHCL is lid van de stuurgroep van het Maastricht Centre for Arts and Culture, Conservation and Heritage. Dit interdisciplinaire onderzoekscentrum is verbonden aan de Universiteit Maastricht en omvat verschillende faculteiten, alsook de Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL) en het SHCL in haar samenstelling.

Samenwerking

Reeds sinds de oprichting van de Coöperatie Erfgoed Limburg werkt het SHCL nauw samen met deze koepel en de daarin verenigde organisaties. Op bestuurlijk en organisatorisch niveau draagt het SHCL bij aan het CEL-bestuur (Nico Randeraad, portefeuille Digitalisering) en aan de werkgroep Publieksbereik (Marjo Konings, voor 0.1 fte ingezet als coördinator, en Sterre Boessen als ontwerper, PR en communicatiemanager). Nico Randeraad is tevens voorzitter van de kerngroep van LinkedOpenLimburg, het provinciale programma voor de digitale infrastructuur. Deze ondersteunende rollen zullen ook in 2025 worden voortgezet. Het SHCL draait ook mee in de PR campagnes die de CEL maandelijks op touw zet.

Het SHCL is van mening dat de CEL een cruciale rol vervult in het provinciale erfgoeddomein. Wij ondersteunen dan ook de wens van het CEL-bestuur om tot een structurele financiering van de coöperatie vanuit de Provincie Limburg te komen.

Zoals blijkt uit het werkplan, werkt het SHCL met vele instellingen – binnen en buiten de CEL – nauw samen, op het gebied van collectiebeheer, onderzoek, digitalisering en publieksbereik. Onze samenwerking gaat van het Limburgs Museum tot de Heemkundekring Sankt-Tolbert Vaals. We maken geen onderscheid tussen grote en kleine instellingen. Speciale vermelding verdient het Koninklijk LGOG, waarmee wij op het gebied van de Maand van de Geschiedenis, podcasts, digitalisering en Maaslandse Monografieën veel samen doen. Daarnaast hebben wij ook een vruchtbare relatie met L1 en *De Limburger*, waardoor onze publieksactiviteiten ook in 2025 weer een groot publiek zullen bereiken.

Met de Universiteit Maastricht en in het bijzonder met de Faculteit Cultuur- en Maatschappijwetenschappen (FASoS) onderhoudt het SHCL nauwe banden, zowel in onderwijs als in onderzoek. Voor de periode 2025-2026 hebben wij een ‘stimuleringsbeurs’ ontvangen die ons in staat stelt ongebonden, vernieuwend onderzoek te ontwikkelen.

Digitalisering

Het digitale transitiebeleid van het SHCL heeft betrekking op het volledige digitale ‘ecosysteem’: van het efficiënt gebruik en uitbouw van collectiebeheersystemen, infrastructuur en metadata, tot de inventarisatie van het te digitaliseren, gedigitaliseerd en *born digital* materiaal, maar vooral ook tot een op maat gesneden dienstverlening aan de (potentiële) gebruikers. De brede achtergrond van de hier gepresenteerde aspecten is beschreven in onze Beleidsvisie Digitalisering. We volgen ook hier het breed gedragen NDE-spectrum van houdbaar, bruikbaar en zichtbaar, die in onze provincie vertaald zijn naar het LinkedOpenLimburg programma. In de loop van 2025 zullen we onze meerjaren beleidsvisie herijken mede op basis van het digitaliseringsprogramma van de Coöperatie Erfgoed Limburg en de voortgang van het LinkedOpenLimburg.

Houdbaar

De kernsystemen voor de archieven (MAIS-Flexis, De Ree) en voor de bibliotheek (WMS, OCLC) worden ‘via de cloud’ (SAAS) aangeboden. Wij zijn rechtstreeks en samen met andere partijen met de leveranciers in kwestie in gesprek om de systemen zoveel mogelijk linked (open) data klaar te maken. Linked open data wordt een steeds belangrijkere factor in de wereld van digitaal cultureel erfgoed. Het SHCL is een van de voortrekkers in de provincie als het gaat om een duurzame en verbonden infrastructuur voor erfgoeddata, gebaseerd op deze voorziening. In de kerngroep van de LimburgCollectie, die de totstandkoming van een digitale infrastructuur begeleidt, is Nico Randeraad actief als voorzitter. In die hoedanigheid volgt hij de activiteiten van het provinciale digitale erfgoedteam op de voet.

Voor een publieksvriendelijke presentatie van de linked dataprojecten, zoals DRAPO, de Limburgse briefhoofden en de mijnbouw georiënteerde glas-in-lood ramen, maakt het SHCL gebruik van interfaces die gevoed worden vanuit Nodegoat, een web-based onderzoeksomgeving voor de geesteswetenschappen. Nodegoat, gehost door de Universiteit Maastricht (op zich ook een mooie vorm van samenwerking), is voor het SHCL en andere erfgoedinstellingen een efficiënt dataplatform.

Het SHCL heeft op dit moment slechts beperkte server of cloud ruimte tot zijn beschikking. Naarmate het aantal gedigitaliseerde stukken toeneemt en er ook *born digital* materiaal zal binnenkomen, wordt de behoefte aan duurzame hosting groter. Samen met andere organisaties in de provincie hoopt het SHCL een betaalbare oplossing hiervoor te realiseren. Dit blijkt een taai proces. Voor de beschikbaarstelling van periodieken mikken we zoveel mogelijk op Delpher.nl (zie ook hieronder). Voor onze mijnwerkerstijdschriften hebben we – om redenen buiten onze macht – evenwel moeten kiezen voor een koppeling aan de archiefcollectie. We evalueren in 2025 de opties en kansen.

Bruikbaar

In 2025 lopen de digitaliseringsprojecten via Metamorfoze (tijdschriften en Sphinx-archief) door. In 2025 zullen weer een flink aantal periodieken beschikbaar komen. We leggen ons – vooral dankzij vrijwilligers – toe op het scannen en de ontsluiting van onze fotocollecties (zie hierboven). Ook zullen we in het komende jaar de inmiddels gescande briefhoofdencollectie verder metadateren en online aanbieden.

Zichtbaar

Onze website is een ware schatkamer voor iedere geïnteresseerde in onze collecties. Vrijwel wekelijks wordt ons online aanbod uitgebreid. Via onze sociale media houden we onze volgers op de hoogte van de voortgang. We voeden echter niet alleen onze eigen website, maar leveren ook een bijdrage aan de online platforms van erfgoedinstellingen in de regio, zoals die van de Coöperatie Erfgoed Limburg, het Limburgs Museum (met name OLM) en demijnen.nl die in 2025 een forse doorstart hoopt te maken.

Uitdagingen en vooruitblik

In de komende jaren streven we naar een evenwichtige ontwikkeling van de drie kernactiviteiten van ons Centrum: collecties, publiek en onderzoek. Dit willen we realiseren met een daartoe geëigende digitale infrastructuur en door samen te werken met partners binnen en buiten de provincie. Er liggen aanzienlijke kansen voor de uitbouw van onze maatschappelijke rol in het erfgoeddomein, maar het is de vraag of de beschikbare middelen gelijke tred kunnen houden met onze aspiraties. Het is uiteraard altijd mogelijk ambities te temperen, maar het zou jammer zijn als we minder kunnen verwezenlijken dan we zouden willen. We denken ons nog verder te kunnen ontwikkelen op de volgende vlakken:

1. Vergroting van de representativiteit van onze collecties: dit willen we bereiken door te werken aan de grootst mogelijke democratische participatie, zoals het Verdrag van Faro vraagt. We streven naar een stevige maatschappelijke inbedding door ons te richten op inclusiviteit en co-creatie, en op meer gelijkwaardigheid in de archivalische vertegenwoordiging van Noord-, Midden- en Zuid-Limburg in onze collecties.
2. Uitbreiding van de depotruimte: het realiseren van een ruimere collectiedekking vereist op middellange termijn extra depotruimte. We stuiten nu op de grenzen van de ruimte die we kunnen gebruiken, c.q. betalen.
3. De digitale transitie is niet binnen afzienbare tijd af. Er is dus een blijvende investering op dit terrein nodig.
4. Onze onderzoekssterkte rond landschapsgeschiedenis versterken, zowel in termen van output (en dus onderzoekers) als in collecties. Er is landelijke beweging op gang gekomen om de bewaring en ontsluiting van archieven van landschaps- en tuinarchitecten beter te waarborgen. Iets soortgelijks gaat ook op voor andere organisaties die zich met landschap bezighouden, van de LLTB tot Natuurmonumenten en Limburgs Landschap. De uitdagingen die de Omgevingswet stelt, vragen om een betere borging en een grotere mate van beschikbaarheid van relevante kennis op het gebied van cultureel erfgoed en historisch landschap.
5. Een structurelere inbedding van de expertise binnen het SHCL in de onderwijsprogramma's van universiteiten en hogescholen.
6. Duurzaam vrijwilligersbeleid, en mogelijk de aanstelling van een vrijwilligerscoördinator.